

Zaměstnanost mladých lidí na českém trhu práce

Situace mladých na trhu práce v ČR

Mladí lidé do 29 let tvoří významnou skupinu na trhu práce, **avšak jejich zaměstnanost je relativně nízká**. V roce 2023 žilo v ČR zhruba 1,655 milionu osob ve věku 15–29 let (asi 15 % populace). Z tohoto počtu bylo jen kolem 721 tisíc zaměstnaných (necelých 44 %). Nízká zaměstnanost mladých však neznamená nutně vysokou nezaměstnanost; mnoho mladých Čechů je totiž ekonomicky neaktivních, zejména kvůli studiu. V roce 2023 studovalo v ČR cca 733 tisíc žáků a studentů ve věku do 29 let, tedy značná část mladých lidí tráví první roky dospělosti ve vzdělávacím systému místo na pracovním trhu. Zhruba **61 tisíc mladých** bylo evidováno jako **nezaměstnaní** (uchazeči o práci), což odpovídá velmi nízké míře nezaměstnanosti v této věkové skupině. Drtivá většina ekonomicky neaktivních mladých tak připadá na studenty či jiné skupiny mimo pracovní trh (např. rodiče na rodičovské dovolené).

Podíl mladých žen na trhu práce je ovšem v ČR **výrazně nižší než podíl mužů**. Rozdíl mezi ekonomickou aktivitou mladých mužů a žen patří k nejvyšším v Evropě. Nejnižší zapojení vykazují ženy kolem 20–24 let, což souvisí s tím, že část z nich odchází brzy po škole na mateřskou a rodičovskou dovolenou. Například mezi příjemci rodičovského příspěvku bylo v roce 2023 jen **necelých 2 % mužů** (pouze kolem 5

tisíc), zbytek tvořily ženy. Tento faktor výrazně snižuje statistickou zaměstnanost žen do 29 let.

Mladí lidé, kteří již pracují, ať už jsou po maturitě nebo absolvovali vysokou školu, nacházejí uplatnění především v sektoru **služeb a v průmyslu**. Mezi **nejčastější oblastí** patří velkoobchod a maloobchod, pohostinství, doprava a skladování, dále stavebnictví a zpracovatelský průmysl (např. automobilová výroba). V posledních letech přibývá mladých vysokoškoláků v **progresivních odvětvích**, jako jsou informační technologie, biomedicína či vysoce specializované technické obory, které vyžadují náročnou kvalifikaci a nabízejí nadprůměrné uplatnění.

Mladí lidé nastupují do zaměstnání obecně později než dříve, především vlivem delšího studia. Absolventi učňovských a středních škol začínají pracovat zpravidla brzy po škole (často už v 19–20 letech), zatímco absolventi vysokých škol přicházejí na trh práce převážně **až ve věku kolem 25–27 let po dokončení studia**. **Vyšší vzdělání** sice oddaluje nástup do práce, ale **významně zvyšuje šance na uplatnění**. Mladí lidé s maturitou či vyšším vzděláním mají v ČR podstatně vyšší zaměstnanost než lidé se základním, totiž **64 % oproti 47 %**. **Absolventi vysokých škol pak patří k nejúspěšnějším na trhu práce**. Jejich nezaměstnanost je velmi nízká a drtivá většina z nich si do několika let po ukončení studia najde práci.

Mezi **hlavní příčiny nízké zaměstnanosti** mladých v ČR, jak již bylo řečeno, patří **prodloužené studium**

a dlouhá rodičovská dovolená. Mnoho lidí do 29 let pokračuje po střední škole ve studiu, takže **přes 700 tisíc osob této věkové skupiny jsou žáci a studenti**, kteří v zaměstnání ještě nefigurují. Zároveň velká část mladých žen dočasně opouští trh práce kvůli péči o děti. Český systém umožňuje čerpat **rodičovský příspěvek až do 3–4 let věku dítěte** a využívají toho téměř výhradně matky (muži tvoří jen asi 2 % příjemců). Důsledkem je, že **zaměstnanost žen do 29 let je výrazně nižší než u mužů** a patří k nejnižším v Evropě.

Další kategorií je skupina mladých, kteří nepracují ani nestudují (tzv. NEET), což je kolem **10 % mladých do 29 let. Celková úroveň NEET v ČR je srovnatelná s evropským průměrem**, avšak i zde je patrný výrazný genderový rozdíl. Mezi mladými ženami tvoří NEET 15,5 % (jedna z nejvyšších hodnot v EU), kdežto u mužů jen okolo 4,6 %. Navíc řada těchto neaktivních mladých ani práci aktivně nehledá, což naznačuje určitý nedostatek motivace nebo spoléhání se na jiné zdroje zabezpečení.

Hodnoty a přístup mladé generace k práci se v lecčems liší od předchozích generací. **Dnešní mladí kladou větší důraz na rovnováhu mezi pracovním a osobním životem** a na smysluplnost práce, nejsou ochotni „žít, aby pracovali“ tak jako mnozí z generace jejich rodičů. To se projevuje **menší ochotou trávit v zaměstnání přesčas** na úkor osobního života a nižším zájmem o hierarchický kariérní postup za každou cenu. Starší manažeři někdy tento postoj vnímají jako nedostatek ambicí či loajality. Mladší zaměstnanci také **častěji mění práci**. Pokud nejsou spokojeni, neváhají odejít za lepšími podmínkami jinde, zatímco starší generace bývala zvyklá setrvat u jednoho zaměstnavatele delší dobu.

Současná generace má zároveň **širší zkušenosti** už od mládí díky studiu, cestování a brigádám. Mnoho studentů absoluuje zahraniční pobyty (např. Erasmus), zlepšuje si jazyky a sbírá praxi ještě před ukončením školy. Díky tomu jsou mladí pracovníci **velmi flexibilní**, přizpůsobiví a rychle se učí. Dobře ovládají moderní technologie a často přicházejí s inovativními nápady. Také si více věří a uvědomují si, že zaměstnavatelé o schopné mladé lidi stojí, a tudíž se nebojí říci si o adekvátní podmínky.

Mladou generaci mohou k práci více motivovat zejména vhodné podmínky a přístup zaměstnavatele. Za klíčové považují **flexibilitu práce a pozitivní firemní kulturu**. Chtějí mít **možnost sladit zaměstnání s osobním životem** a pracovat v **prostředí, kde cítí respekt a smysl**. Záleží jim také na hodnotách firmy (otevřenost, odpovědnost) a na příležitostech k dalšímu rozvoji. Pokud zaměstnavatel podporuje vzdělávání mladých a jejich profesní růst (např. školení, mentoring), **zvyšuje tím jejich loajalitu**. Naopak čistě finanční motivace není vše. Ačkoli spravedlivá mzda je důležitá, mnoho mladých by nevyměnilo smysluplnou a vyváženou práci pouze za vyšší plat.

Pracovní trh v současné době prochází **dynamickými změnami**, které dopadají hlavně na mladou generaci. Nástup nových technologií a umělé inteligence (AI) mění zásadním způsobem požadavky na pracovníky. Mladí, kteří se v těchto inovacích orientují a umějí je využít, získávají výraznou výhodu. AI sice plně nenahradí lidskou práci, ale ti, kdo s ní umějí pracovat, mohou rychleji postoupit i na náročnější pozice. Zároveň se otevírají nové obory spojené se zelenou ekonomikou, které vytvářejí další pracovní příležitosti (od obnovitelných zdrojů po ekologické inovace). Proměňují se i formy práce. Rozšiřuje se **práce na dálku, pružná pracovní doba a tzv. gig economy**. Mladí **tuto flexibilitu vítají**, i když práce na volné noze přináší i větší nejistotu.

Srovnání se zeměmi Evropské unie

Situace mladých na trhu práce v Česku má svá specifika v porovnání se zbytkem EU. Míra zaměstnanosti mladých se napříč Evropou výrazně liší. V jižních státech, jako je Itálie, pracuje necelá polovina mladých (okolo 48 %), zatímco v **Nizozemsku či skandinávských zemích přesahuje 80 %**. Česká republika se pro věk 20–29 let se svými 64 % blíží průměru EU, který se pohybuje okolo 65 %. Avšak pokud se podíváme na srovnání mezi 15–29 lety, je Česká republika podle míry zaměstnanosti mladých **až na 21. místě v rámci EU**. Její úroveň (cca 44 %) je v tomto věkovém rozmezí o několik bodů pod průměrem EU (49,7 %).

Trendově se navíc v posledních letech **zaměstnanost mladých v ČR vyvíjela o něco hůře**. Mezi roky 2018 a 2022 u nás mírně klesla, zatímco **v řadě jiných zemí**

dále rostla. Zatímco v Česku, Rumunsku či Slovinsku podíl pracujících mladých mírně klesal, ve většině zemí EU nadále rostl nebo přinejmenším stagnoval. Nejvíce si polepšilo Řecko (nárůst míry zaměstnanosti mladých o 6,4 p. b.) a Nizozemsko (+6,1 p. b.). Tento vývoj naznačuje, že český trh práce se po roce 2018 zotavoval pomaleji než řada jiných evropských ekonomik.

Rozdíly mezi zeměmi EU jsou patrné i při pohledu na **různé regiony Evropy**. Státy východní části EU mívají nižší podíl pracujících mladých lidí než západní Evropa. Například **ve visegrádských zemích** byla v roce 2022 míra zaměstnanosti osob do 24 let hluboko pod průměrem EU. To souvisí mj. s delším setrváním mladých ve vzdělávání ve střední a východní Evropě. Naproti tomu v některých západoevropských zemích je **běžné pracovní zapojení už během studia**. Celkově **nejvyšší hodnoty** zaměstnanosti mládeže dosahují **severské a západoevropské státy** (v některých přes 80 %), zatímco nejnižší vykazují země jižní Evropy (pouze kolem jedné třetiny). Kupříkladu Německo má zaměstnanost mladých ve věku 15–29 let okolo 62 %, zatímco Itálie jen asi 35 %.

České specifikum představuje **výrazný genderový rozdíl**. Zaměstnanost mladých žen je u nás podstatně nižší než zaměstnanost mužů. Například ve věku do 24 let pracuje **jen asi 22 % Češek oproti 33 % v průměru EU**. Tento rozdíl souvisí s **delší rodičovskou dovolenou a nižší mírou částečných úvazků**. Míra NEET (mladí mimo zaměstnání i vzdělání) je u českých žen jednou z nejvyšších v Evropě (15,5 %), zatímco u mužů patří k nejnižším. Tento nepoměr vyniká i v celoevropském srovnání. **ČR má největší rozdíl mezi nezaměstnaností mladých mužů a žen ze všech států EU**.

V celoevropském srovnání se Česká republika řadí k zemím s **nejnižším zapojením mladých žen na trhu práce**. Ještě nižší podíl zaměstnaných žen tohoto věku mají už jen některé jihovýchodní státy. Například v Rumunsku činí zaměstnanost žen do 24 let jen kolem 14 %. Naopak v zemích s propracovanou podporou pracujících rodičů, jako je Nizozemsko, dosahuje zaměstnanost mladých žen nejvyšších hodnot (přes

76 %). Nízká zaměstnanost žen v ČR tedy úzce souvisí s delším přerušením kariéry kvůli rodičovství a omezenými možnostmi práce na zkrácený úvazek pro matky malých dětí.

Z těchto srovnání plyne, že zatímco v celkovém pohledu patří situace české mládeže k lepšímu evropskému průměru, **rezervy** existují zejména v **zapojení mladých žen** a v rychlejším **přechodu absolventů ze školy do práce**. Některé země **dokáží mladé zaměstnat dříve během studia**, jiné poskytují lepší podmínky pro pracující rodiče. Česká republika by se tak mohl inspirovat zahraničím v podpoře flexibility práce a sladění zaměstnání s rodinou.

Za **inspirativní příklady** mohou sloužit opatření uplatňovaná v jiných evropských zemích. V Německu, Rakousku či Dánsku funguje propracovaný duální systém odborného vzdělávání, takže mladí lidé tam často nastupují **do práce již v průběhu studia** formou stáží a učňovské praxe. To usnadňuje plynulý přechod ze školy do trvalého zaměstnání a snižuje podíl nezaměstnaných absolventů. Západoevropské země také nabízejí lepší podmínky pro skloubení kariéry a rodiny. Například ve Francii existuje hustá síť jeslí a školek již od raného věku dětí a **většina matek se vrací do zaměstnání do jednoho roku od porodu**. Ve Skandinávii k podobnému výsledku přispívá široká dostupnost předškolní péče o děti. Flexibilní formy práce, jako jsou částečné úvazky, jsou v některých státech běžné. Typicky v Německu pracuje na zkrácený úvazek asi čtvrtina zaměstnanců, zatímco v ČR jen asi desetina. To by umožnilo mladým rodičům či studujícím lépe sladit práci s ostatními povinnostmi. Pro mladou generaci je ostatně **flexibilita** druhou nejdůležitější podmínkou (hned po výši platu) při volbě zaměstnání.

Zkušenosti uvedených zemí potvrzují, že kombinace opatření od kvalitního odborného vzdělávání přes flexibilní formy práce až po dostupné služby péče o děti může **výrazně zlepšit pracovní uplatnění mladých lidí**. Česká republika má v tomto ohledu prostor se těmito příklady inspirovat a vytvořit pro mladou generaci podmínky, které usnadní její vstup na trh práce i sladění kariéry s rodinným životem. To by také pomohlo plně využít potenciál mladé generace pro další rozvoj ekonomiky a společnosti.